

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto

HE 154/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Uudenmaan ELY-keskuksen asiantuntijalausunto talousarvioesityksestä vuodelle 2023

Väyläverkon kehittämis- ja kunnossapitohankkeet alueen näkökulmasta sekä perusväyläpidon tilanne nykyisen taloustilanteen ja inflaatiokehityksen olosuhteissa. Julkisen henkilöliikenteen tilanne ja näkymät.

Uudenmaan ELY-keskus kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi asiassa.

Uudenmaan ELY-keskus vastaa tienpidosta Uudenmaan, Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen maakuntien alueella. Tällä alueella asuu yli kaksi miljoonaa ihmistä, alueen tieverkolla syntyy lähes kolmannes koko maan liikennesuoritteesta ja yli neljännes koko maan tavaraliikenteen kuljetussuoritteesta. Alueella on valtaosa Suomen elinkeinoelämän toimijoista ja paljon valtakunnallista logistiikkaa. Yli 40 % koko maan työpaikoista sijaitsee tällä alueella.

Tienpitoon kohdistuvat odotukset ja tarpeet ovat erittäin suuret. Suuret liikenteen volyymit vaikuttavat merkittävästi tiestön korjaustarpeen lisääntymiseen. Alueella on paljon massiivista tieinfraa kuten moottoriteitä, rampeja, siltoja ja maantietunneleita, joilla on valtakunnallista merkitystä Suomen tieliikennejärjestelmän toimivuudelle. Saavutettavuuden varmistaminen ylikuormittuneella, paikoin hyvin häiriöherkällä päätieverkolla ja toisaalta maaseudun vähäliikenteisen tieverkon palvelutason ja saavutettavuuden turvaaminen ovat alueen tienpidon päivittäisinä haasteina.

Julkisen henkilöliikenteen osalta Uudenmaan ELY-keskus vastaa joukkoliikenteen viranomaistehtävistä Uudellamaalla sekä Kanta- ja Päijät-Hämeessä, pois lukien Helsingin seudun liikenteen (HSL), Hämeenlinnan ja Lahden seutujen, Raaseporin, Hyvinkään ja Riihimäen kaupunkien toimivalta-alueet. Uudenmaan ELY-keskuksen joukkoliikenteen toimivalta-alueeseen kuuluu 22 kuntaa, joista 7 on Kanta-Hämeen alueella ja loput 15 kuntaa Uudenmaan maakunnan alueella.

Maarakentamisen kustannusnousu on ollut yleiseen inflaatioon verrattuna kaksinkertainen – korjausvelan hallinta vaikeutuu

Energian ja keskeisten raaka-aineiden kustannusten nousu tuntuu infratoimialalla. Kustannusten nousu on jo tänä vuonna vaikeuttanut merkittävästi tienpitoa. Kesän rakennuskauden kynnyksellä olimme tilanteessa, että maarakennusalan kustannustaso oli edeltävien 12

26.10.2022

kuukauden aikana nousut noin 16 %. Heinäkuusta 2021 heinäkuuhun 2022 maarakennusalan kustannusten nousu oli yli 18 %.

Kustannusnousu on ollut sitä suurempaa, mitä enemmän tuotantoon on tarvittu öljypohjaisia tuotantopanoksia. Öljyn maailmanmarkkinahintojen nousu nosti päällystystöiden kustannuksia vuodessa yli 20 %. Öljyn ja kaasun hintojen nousu on näkynyt hyvin suoraan päällystystoiminnassa, teräksen hinta rakentamisessa ja polttonesteisen hinta erityisesti tiestön hoidossa. Lisäksi viime talvi oli erityisen vaikea päällysteiden kunnon kannalta.

Rahoitustasoltaan kolmen kohtuullisen hyvän vuoden jälkeen suunta on selvästi niukempaan vuonna 2023. Uudenmaan ELY-keskuksen alueen tienpitoon vuodelle 2023 ollaan osoittamassa noin 112 miljoonaa euroa, joka on noin 20 miljoonaa euroa vähemmän kuin vuonna 2022 (n. 130 M€ v. 2022). Kustannustason merkittävän nousun vuoksi rahoitustason 20 M€ lasku on vaikutuksiltaan numeroarvoaan suurempi. Kustannusten noustessa jokapäiväinen toiminta eli teiden hoito vaatii enemmän rahoitusta. Samalla rahalla saadaan aikaan vähemmän kuin ennen. Rahoitus riittää päivittäisen liikennöitävyyden turvaamiseen vilkkaimmin liikennöity tiestö priorisoiden, mutta mahdollistaa vain muutamia vähäisiä parantamisinvestointeja eikä mahdollista korjausvelan vähentämistä. Rahoituksen ja sen ostovoiman laskiessa joudutaan karsimaan teiden korjaamisesta.

Tienpidon vaikuttavuus maanteiden päivittäisen hoidon ja välttämättömien korjausten varassa

Reilu kolmannes rahoituksesta eli noin 42 M€ kuluu maanteiden päivittäisen liikennöitävyyden varmistavaan hoitoon. Korjauksiin on suunniteltu käytettävän noin 56 M€, mikä on noin puolet rahoituksesta. Merkittävimmät korjauksen kuluerät ovat päällystäminen ja siltojen korjaukset.

Vuonna 2021 rahoitus riitti vielä noin 700 km:n päällystysmäärään, jolla korjausvelka ei lisääntynyt. Tänä vuonna päällysteitä uusittiin yhteensä noin 520 km:n matkalla. Tämän vuoden osalta päällystettyjen teiden kunnon ennustetaan karkeasti säilyvän samana tai hieman heikentyvän. Päällysteiden ikä on alueella keskimääri 6 vuotta vilkkailla teillä ja 14 vuotta muilla teillä. Tämän vuoden päällystysohjelmalla keski-ikä nousee edelleen muilla teillä ja tällä uudelleenpäällystämistahdilla vähemmän vilkkaan tien päällysteen tulisi kestää keskimäärin 23 vuotta. Vuosi 2023 näyttää päällystysmäärien osalta edellisiä vuosia selvästi huonommalta. Vuodelle 2023 osoitetulla noin 35 M€ rahoituksella vilkkaan tieverkon, ramppien sekä jalankulku- ja pyöräteiden osalta kunto pystytään pitämään ennallaan, mutta muun tieverkon osalta päällysteiden korjaus on pääosin paikkausten ja kuivatuksen parantamisen varassa.

Siltahankkeisiin vuodelle 2023 on käytettävissä noin 16 M€, jolla korjataan tai uusitaan noin 12 varsinaista siltaa ja useampia putkisiltoja. Siltojen kunnon ja kantavuuspuutteiden vuoksi lähiaikoina uusintatarpeessa on noin 44 siltaa ja peruskorjaustarpeessa noin 1320 siltaa. Edessä olevista erillishoidon vaativista siltakorjauskohteista mainittakoon pääradan

26.10.2022

ylittävät Kehä III:n Puistolan sillat Helsingissä, jossa samalla on tarve varautua liikennejärjestelyjen parantamiseen Ala-Tikkurila–Kalkkikallio välillä.

Uudenmaan ELYn hankkeina on tänä vuonna pystytty aloittamaan useampi pieni hanke Liikenne 12 tavoitteiden mukaisesti sekä Helsingin ja Lahden seutujen MAL-ohjelmien puitteissa (yhteensä noin 16 M€ rahoitus). Liikenne 12 rahoitus on mahdollistanut esimerkiksi vakavaa haittaa liikenteelle aiheuttavan painumakohteen korjaamisen valtatiellä 7 Loviisassa ja pienen jalankulku- ja pyöräilyväylätoteutuksen Siuntiossa. Vuonna 2023 näihin pieniin investointeihin rahoitusta on budjetoitu vain MAL-ohjelman hankkeisiin (noin 10 M€), muuta uutta rahoitusta parantamiselle ei ole. Tässä rahoitustilanteessa ei pystytä vastaamaan kuin murto-osaan alueella tunnistettuihin ja esiin nouseviin uusiin parantamistarpeisiin.

Uudenmaan ELY-keskuksen toimialueella erityisiä ongelmakohteita ovat isot tievauriokohteet rannikon vilkkailla pääväylillä, huonokuntoiset isot rummut vilkkaasti liikennöityjen monikaistaisten teiden alla, tieliikenteen melun aiheuttamat suojaustarpeet ja vanhojen meluseinien korjaus- ja korotustarpeet sekä kurturuusujen poistotarpeet. Näiden kohteiden rahoitus vuositason tasolla on niukka tai rahoitusta ei voida kohdistaa näille lainkaan. Korjausvelkaa on niin tiestön rakenteissa kuin myös teiden varusteissa ja laitteissa. Tarpeellisista korjauskohteista ei ole pulaa.

Väyläverkon kehittämishankkeita tarvitaan – huoli ohjelman rahoituksen toteutumisesta

Vuodelle 2023 ei ole esitetty uusia tieverkon kehittämishankkeita Uudenmaan ELY-keskuksen alueelle. Vuodelle 2023 jatkuu kaksi käynnissä olevaa tieverkon kehittämishanketta: E18 kt 50 kehä III parantaminen, 3. vaihe, Askiston kohta ja Vantaankoski-Pakkala lisäkaistat (lisäkaistojen osuus jo valmis) sekä vt 4 parantaminen välillä Hartola-Oravakivensalmi. Elvytyshankkeena käynnistetty Lepin liittymän rakentaminen vt 25:llä valmistui elokuussa 2022.

Alueen tieverkolla on lukuisia kehittämistarpeita, jotka liikenteen palvelutason ylläpitämiseksi tulisi toteuttaa. Tarpeiden tärkein kärki on esitetty Liikenne 12 -suunnitelmaa tarkentavassa Väyläviraston laatimassa investointiohjelmassa vuosille 2023–2030, mutta alueella on huoli ohjelman rahoituksen toteutumisesta.

Investointiohjelmaan sisältyvät vt 4 Kehä I–Kehä III ja Ilmasillan eritasoliittymä -hanke (129 M€), vt 25 Hanko–Mäntsälä 1. vaihe (92 M€), vt 2 Humppilan kohta (8 M€), vt 2 parantaminen välillä mt 120–Karkkila (12 M€), Kehä III painumakorjaus Espoonkartanon kohdalla (31 M€) ja vt 24 Vääksyn silta (6 M€). Näistä esimerkiksi vt 4:n hanketta tarvitaan päätieverkon ja logistiikan toimintavarmuuden parantamiseksi ja hankkeen vaikutukset ulottuvat pitkälti Helsingin seudun ulkopuolelle valtakunnallisen henkilö- ja tavaraliikenteen sujuvuuteen ja toimintavarmuuteen.

26.10.2022

Julkisen henkilöliikenteen tila ja näkymät

Uudenmaan ELY-keskuksen joukkoliikenteen määräraha on ollut ennen koronaa vuoteen 2019 asti noin 5–6 M€ vuodessa. Määräraha käytetään liikenteen hankintoihin, suunnittelu- ja kehittämishankkeisiin sekä kunnille myönnettäviin valtionavustuksiin. Liikenteen hankinnat toteutetaan pääsääntöisesti yhteisrajoituksella kuntien kanssa. Tällä hetkellä Uudenmaan ELY-keskuksen kilpailuttamat joukkoliikennesopimukset sisältävät yhteensä noin 1000 linja-autovuoroa. Lisäksi Uudenmaan ELY-keskuksella on yhteishankintoja Helsingin seudun liikenne -kuntayhtymän kanssa molempien toimivalta-alueella liikennöivien linjojen osalta.

Koronapandemian vuoksi joukkoliikenteelle on osoitettu lisärahoitusta vuosina 2020–2021. Vuosina 2020 ja 2022 Uudenmaan ELY-keskuksen joukkoliikenteen määräraha oli noin 7 M€ ja vuonna 2021 noin 9 M€. Vuodelle 2023 alustava määrärahaesitys on noin 7 M€.

Korona aiheutti joukkoliikenteen kysynnän voimakkaan vähenemisen. Lisäksi tällä hetkellä kustannusten nousu on tuonut haasteita liikenteenharjoittajille kannattavaan liikennöintiin. Nämä ovat näkyneet markkinaehtoisien liikennöinnin lakkautuksina sekä kasvavana ELY-keskuksen liikenteen ostojen määränä. Kasvavat ostoliikenteen kustannukset heijastuvat myös kuntiin vaatien niiltä yhä suurempaa ostarahoitusosuutta, koska ELY-keskuksen määrärahat eivät ostoihin yksin riitä.

Ihmisten matkustuskäyttäytyminen näyttää muuttuneen pysyvästi; työmatkamatkustus on muuttanut muotoaan etätyöskentelyn myötä. Toisaalta keskipäivän ja vapaa-ajan matkustus näyttävät lisääntyneen joillain alueilla huomattavasti. Joukkoliikenteellä on hyvä maine ympäristöystävällisenä ja modernina liikkumismuotona. Polttoaineiden kallistuminen on lisännyt joukkoliikenteen houkuttelevuutta myös edullisena liikkumismuotona. Näihin seikkoihin tukeutuen kannattaa joukkoliikenteen kehittämiseen panostaa voimakkaasti.

Uudenmaan ELY-keskuksen alueella joukkoliikenteen houkuttelevuutta kehitetään tarjontaa parantamalla, matkaketjujen hiomisella käyttäjäystävällisiksi, yhteiskäyttöisten lipputuotteiden rakentamisella sekä informaation parantamisella. Joukkoliikenne on tärkeä osa toimivaa liikennejärjestelmää alueellamme. ELY-keskus näkee joukkoliikenteen tulevaisuudennäkymät paljon mahdollisuuksia sisältävänä.

Tämä asiakirja on sähköisesti hyväksytty viraston sähköisessä asianhallintajärjestelmässä. Asian on esitellyt Yksikön päällikkö Timo Karhumäki ja ratkaissut Johtaja Päivi Nuutinen.

26.10.2022

Jakelu	Stiina Hyrri / Eduskunta, valtiovarainvaliokunnan liikennejaosto
Tiedoksi	Uudenmaan ELYn kirjaamo Uudenmaan ELYn liikenne- ja infrastruktuurivastuualueen johtoryhmä

Tämä asiakirja KEHA/13544/2022 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument KEHA/13544/2022 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Karhumäki Timo 25.10.2022 16:39

Hyväksyjä Nuutinen Päivi 25.10.2022 16:43